

Biri var idi, biri yox idi, dünyanın rahat vaxtlarında, onda hələ Ağdamımızda axar-baxarlı günlər yaşayırdıq, onda hələ bu faciələr başımıza gəlməmişdi. Onda hələ dost, qonşu dediklərimizi süfrəmizin başında otuzdurur, qulluq göstərirdik. Onda hələ yaxın qonşu qohumdan irəlidir ab-havası ilə yaşayırdıq. Həmin o günlərdə Qarabağda, Ağdamımızda bir toy çalındı...

damın o çal-çağırılı günləri yadıma düşür. Azad Qarabağın bugünkü çal-çağırılı yadıma düşür. Bir də mənim üçün əziz olan, Qarabağ daha da doğmalaşdıran tələbə dostlarımı xatırlayıram, rəhmətə gedənlərə qəhərlənir, yaşayanlara gümrahlıq arzulayıram: Qarabağa qayıdışınız mübarək...

Qarabağda yenə toylar çalınır

"Qəlbimin tacı, dərdim əlacı"

Gözəl bir məclis idi, əsl qarabağlı məclisi. Bu şahənə məclisdə bizi çox hörmətlə qarşıladılar, Gəncədən gələn əziz qonaqlar kimi məclisin mötəbər yerində oturdular. Fikrimi ona görə belə ifadə edirəm ki, əslində məclis Ağdamın, Qarabağın sərhədləri hüduvunda olsa da, bütün ellərimizdən, obalarımızdan qonaqlar dəvətli idi, Azərbaycan təmsil olunurdu.

Bu şahənə məclisi 3 müğənni dəstəsi idarə edirdi. Başında Buxara papaq ortada oturmuş Qədir, Qarabağın oxuyan bülbülü Qədir Rüstəmov o dəqiqə diqqətimizi cəlb elədi. Bir yanında tarzəni, bir yanında da kaman çalanı ilə əlində gümüşü bəzəkli qavalı başda əyləşmişdi. Hər iki tərəfində də ayrıca müğənni qrupu vardı.

Yoldaşlarımızdan biri heç görməmiş kimi heyratlı "Qədirdi" dedi, elə həyəcanla söylədi ki, bu "görməmişlik" qonşu masada oturmuş ağdamlı oğlanı təəccübləndirdi. Bu təəccüb hissi də təsadüfi deyildi: Qədirdi də, onların Qədiri, hər gün gördükləri Qədir. Çox məclislərdə bir yerdə olub, ifasından ləzzət alıb, onları oxuduğu nəğmələrin qanadında xəyal dünyalarına aparın Qədir...

Ağdamlılar musiqi nədir bilir və sənətə ehtiram edir, sənətkara böyük hörmətlə yanaşırlar. Müğənnilərin hər birinə də böyük hörmət, ehtiram var idi, dəfələrlə dinləsələr də, ilk dəfə qulaq asırlarmış kimi mahnının xəyal dünyasına qapılırlar, böyük heyranlıqla qulaq asırdılar. Məclis əhli də müğənni qonaqları fərqləndirmirdilər, növbə ilə onların hər birinin ifasını ləzzətlə dinləyirdilər. Qonaqlar fərqləndirməsələr də, digər müğənnilər hər sifariş alıb oxumağa başlamazdan əvvəl Qədire üz tutur, ədəb-ərkanla xeyir-dua alırdılar, sanki ustad "hüzurunda" oxuduğumuz üçün bağışla, deyirdilər.

Qonaqlar da öz işlərində idilər, işlərində deyəndə ki, zəngin süfrədən ləzzətlə təam edir, başqa müğənnilərə o qədər də fikir vermir, tək cə Qədir oxuyanda söhbəti, yeyib-içməyi yarıda kəsir, mahnının ahəngi ilə yaşayırdılar.

Aydın, ulduzlu Ağdam səması, ahəstə məclis, dərya kimi dalğalanan mağar...Yadıma Gəncə toyları düşdü:

Gecənin Ayına bax, ulduzun sayına bax...

Könlün şənlik istəsə, Gəncənin toyuna bax...

Ay həmin Ay idi, ulduzlar saysız-hesabsız... Ürək şənlik edirdi. Nə qədər bənzsə də, bu Ağdam toyu idi. Qarabağ səmasını Ay bəyaz nura boyamışdı, aydın səmada ulduz da saysız-hesabsız...

Bu oxşarlıq hələ universitet illərində, fəlsəfə müəllimimiz, rəhmətlik Qənber müəllimin sözlərini yadıma saldı. Deyərdi ki, Gəncə ilə Ağdam bazarları Amerikanın Texas ştatının bazarlarından daha zəngindir. Nə istəsən bu bazarlarda tapa bilərsən...

Məclisin şirin yerində söz-söhbət fırlanıb bizə də çatdı, sağlıq demək, qonaq xeyir-duası vermək lazım idi. Mahnıların qanadında, əhvalları göylə əlləşən uşaqlar məni qabağa verdilər, bu "sənlikdir" dedilər. Əslində, sözün nə demək olduğunu az da olsa bilirəm, amma Qədirlə üz bəüz, onun "hüzurunda", yeni qurulan ailəyə ürək sözü söyləmə-

li, gəncəli qonaq kimi xeyir-dua verməli idim.

Ahəstə məclis, ilahi ifalar, xoşbəxt qonaqlar... Və ürəklə deyilən sağlıqlar məni də öz aləminə almışdı. Bir az dumanlı, bir az sanki yarıyuxulu, xəyala qapalı dediyim sağlığın detallarını tam xatırlamıram, çünki yaddaş yaşatmaq halında deyildim. Amma son müraciət bugünkü kimi yadımdadı. Məclisə üz tutub (bu da vəziyyətimin verdiyi "cəsərət" idi) dedim ki, Qədirin bütün oxumaları ilahi duyumu və ilahi ifanın əks-sədasıdır. Amma Qədir Rüstəmovun ifaları içində mənim ən çox sevdiyim bir mahnı var. İstəyim, xahişim odur ki, bu böyük sənətkar da ən çox sevdiyi mah-

Qarabağ çox müsibətlər gördü, düşmən tapdığı altında oldu. Amma xalqımız Qarabağsız yaşamağın mümkünsüzlüyünü düşməyə və onların azgınlığına haqq qazandımaq istəyən əcnəbilərə göstərdi. Xalq-rəhbər, rəhbər-xalq birliyi haqqın-ədalətin zəfər zəngi kimi bütün dünyanı başına götürdü, dostlar sevinci, düşmənlər xar oldu.

Qarabağ azaddır, "Sən azadsan, Şuşa!" deyimi dillər əzbəri olub, "dəmir yumruğu"un xoşu düşmən yuxusuna haram qatıb. Qarabağda sözlər söylənir, mahnılar qoşulur. Bir deyimi xatırlayıram: Qarabağda bir uşağın xətrinə dəysən, o muğam üstə ağlayacaq. Və bir də torpağa basdırılıb unutulduğun bel sapını növ-

nısını (əslində bu ərkim, məclisin, o oxumaların ab-havasından irəli gəlirdi) oxusun, sevdiyim mahnıya sevgimin həddi-hüduvunu bilim...

Qəribə bir ərkyanalıq idi, sözü, sənəti bilən, ona ilahi sevgi göstərən qarabağlıların məclisində bu ərkyanalığı qonağa ehtirama yazdılar.

Mahnı qanadlandı, "Gözəlim sənsən, gözümün nuru...". O an, o dumanlı başım, döyüntüləri ilə sanki sinəmi yarıb çıxacaq ürəyimdən keçən hissləri ifadə etməkdə acizəm... "Qəlbimin tacı, dərdim əlacı..."

Qədir sanki ürəyimi oxuyurdu, Qədir sanki mənim sevdiyim mahnını daha çox sevirdi...

Əslində Qədirin bütün mahnıları Azərbaycan boyda böyük bir ürəyin döyüntüləridir. Qədir sanki oxumur, suya təşnə ürək kimi bir piyalə sərin suyu "acgözlüklə" başına çəkir...

Nə isə... Söhbət bir az uzandı. Dediym odur ki, indi harada o mahnını eşidirəm, qarabağlılara məxsus o möhtəşəm məclis yadıma düşür. İndi nə vaxt o mahnını eşidirəm, Ağ-

bəti əkində pöhrəli görərsən sən, Qarabağda...

Belə deyimlər yüzdüümü, mindimi... Qarabağ qurulur, dünyaya görk kimi milli sevgi bələyinə bürünür... Yeni Qarabağın ilk körpəsi doğulur, Qarabağ yenə ana laylası dinləyir, yenə də dostlarımızın məclisləri qurulur, sevincimiz aşib-daşır. Şəhidlərimizin ruhu rahat, qazilərimizin qüruru dünya ilə birdir. Qarabağımızın daha aydın sabahına doğru qürurlu bir yol üstəyik. Yenə Qarabağda beynəlxalq simpozium, konfrans və mədəni tədbirlər keçirilir.

İnşallah, daha böyük uğurlar qazanacaq, Qarabağı cənnətməkəna çevirəcəyik.

Bütün nağıllar kimi, xoş sonluqlu Qarabağ nağılımız başa çatmasa da, bütün nağıllarda olduğu kimi, göydən üç alma düşür, biri şəhid ruhunun aydınlığına, biri yarımcıyan yaşanan qazi ömrünün fəxarətinə, biri də ruzi-bərəkət rəmzi kimi böyük qələbəyə töhfə verən hər bir insanımızın arzusuna, əməlinə...

Vaqif TANRIVERDİYEV,
"Respublika".